

28. Liashenko, O.M. (2007), *Modeli komertsializatsii ta transferu tekhnologii v umovakh hlobalnoho seredovyscha* [Models of commercialization and technology transfer in the conditions of global environment], monograph, Ekonomichna dumka, Ternopil, Ukraine, 366 p.

29. Poliakov, S.Yu., Kurtov, A.I., Nikitiuk, O.B. and Zmiiivskiy, H.A. (2010), "Some aspects and principles of intellectual property management in the Ukraine", *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu "KhPI"*, no. 60, available at: http://nbuv.gov.ua/portal/natural/vcpi/TPtEV/2010_60/index.htm.

30. Sadkov, V.G. and Derengovskiy, A.I. (2007), "Analysis of the forms of market commercialization of successful innovations XX century", *Innovatsii*, no. 10(108), pp. 46–48.

31. Kendiukhov, O.V. (2009), *Intelektualna vlasnist* [Intellectual Property], InYure, Kyiv, Ukraine, 500 p.

32. Kobrynska, S.A. (2014), "Organizational support of commercialization of intellectual property in the enterprise", *Zbirnyk naukovykh prats KhNEU im. S. Kuznetsia «Upravlinnia rozvytkom»*, no. 2 (165), pp. 105-108.

33. Shmatenko, R.M. (2011), "Commercialization of research results of agricultural scientific institutions", *Materialy 7 mizhnar. nauk.-prakt. internet-konf.* [Materials 7 of international scientific-practic. internet conf.], (Kyiv, 11-13 July 2011), Instytut naukovooho prohnozuvannia, Kyiv, Ukraine, pp. 73-75

УДК 338.43 (631.1)

Литвинов А.І.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та аудиту
Харківський національний технічний університет
сільського господарства ім. Петра Василенка

КОНЦЕПЦІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО ФІНАНСОВО – ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Litvinov A.I.,
cand.sc.(econ), assoc. prof., assistant professor
of the department of accounting and auditing
Kharkov Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture

THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT CONCEPT AS THE BASE OF FORMING EFFICIENT FINANCIAL AND ECONOMIC MECHANISM OF THE AGRICULTURAL ENTERPRISE

Постановка проблеми. Сільськогосподарське підприємство – це складна виробнича система. В процесі свого функціонування вона виконує низку завдань. Їх широкий спектр доволі складно реалізувати на практиці, адже часто цілі суперечать між собою, потребують додаткового узгодження, пошуку складних компромісних рішень. Такий пошук часто ускладнюється відсутністю загальних підходів та спільних критеріїв для формулювання та розв'язання комплексу проблем, що стоять перед сільськогосподарським підприємством. Тим більше, що кожне підприємство має свою специфіку, своїх керівників, свою практику управління та корпоративний досвід. Разом із тим, в кінцевому рахунку все зводиться до розв'язання проблеми ефективного функціонування фінансово - економічного механізму сільськогосподарського підприємства, забезпечення відновлення ресурсів (у відновлюваній частині) та ефективного залучення потрібного обсягу ресурсів із складу невідновлюваних. Основою для таких пошуків має стати концепція сталого розвитку, схвалена ООН в Ріо-де-Жанейро у 1992 р.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання сталого розвитку та імплементації його концепцій у сільське господарство не є новими. Адже саму концепцію сталого розвитку було схвалено на конференції ООН в Ріо-де-Жанейро ще у 1992 р. [1]. Згодом її положення було доповнено та удосконалено на конференції ООН в Ріо-де-Жанейро у 2012 р. [2]. Разом із тим, увага українських фахівців до питань сталого розвитку в контексті сільських територій, сільського господарства та сільськогосподарських підприємств помітно зростає не так давно. В цьому аспекті слід згадати наукові пошуки Г.В. Східницької [3], В.А. Ткачук [4] – в плані сталого розвитку сільських територій, О.М. Варченко та А.С. Даниленка – в плані побудови системи регулювання, яка би поєднувала ринкові механізми із вимогами сталого розвитку [5], Л.М. Сатир – в плані прогнозування [6], Д.В. Шияна – в плані дослідження питань циклічності розвитку [7], В.С. Дієсперова – в контексті загальної проблематики [8] та інші.

Разом із тим, аспекти імплементації концепцій сталого розвитку в призмі сільськогосподарського підприємства, його фінансово - економічного механізму залишаються розкритими не повною мірою.

Постановка завдання. Метою запропонованої роботи є обґрунтування доцільності застосування концепції сталого розвитку в системі заходів, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування сільськогосподарського підприємства, вирішення завдання забезпечення його стабільного розвитку в довгостроковому плані.

Виклад основного матеріалу дослідження. Із самого початку слід звернути увагу на те, що в науковому просторі розуміння категорії “сталий розвиток” не є однозначним. Одні його ототожнюють із поняттям інноваційного розвитку, як, наприклад, А.С. Лисецький та О.П. Амбросенко [9]. Інші – з поняттям стійкого, як вважає, наприклад, О.В. Роздайбіда [10], стабільного або постійного розвитку тощо. Слід зазначити, що такі підходи є не хибними, а, радше, неповними. Адже жодний із них за своєю суттю не суперечить суті концепції сталого розвитку, а, скоріше, робить акцент на якомусь найбільш важливому (з точки зору відповідного автора) аспекті.

Неузгодженість в термінах може стати причиною непорозуміння в ході наукових досліджень або дискусій, коли їх предметом стає не суть явищ, а особливості розуміння тієї або іншої категорії учасниками дискусії. Це стосується і категорії “сталий розвиток”.

На нашу думку, для найбільш коректного розуміння концепції сталого розвитку слід звернутись до декларації ООН, прийнятої у Ріо-де-Жанейро у 1992 р. [2]. Її прийняттю передувало багато років підготовчої роботи. А отже, схвалення цього документу на конференції у Ріо-де-Жанейро означає як визнання проблеми на світовому рівні, так і високий професійний рівень даних концептуальних матеріалів. Прийнята у 1992 р. декларація включає до свого складу 27 принципів. Згідно з нею головною ланкою сталого розвитку, його центром є людська істота. А сам розвиток має бути спрямованим на здорове і продуктивне життя у гармонії із природою, при цьому також мають бути враховані й інтереси майбутніх поколінь (принципи 1, 3 [2]). Решта принципів визначають необхідність співпраці на міжнародному рівні, місце та роль держави, критерії узгодження інтересів особи та держави задля досягнення головної мети сталого розвитку - гармонійного життя людини.

За таких умов доволі складно сформулювати коротке, точне і містке визначення категорії “сталий розвиток”. Тому, напевно чи можливо уникнути існування низки визначень, що несуть певний суб’єктивізм, наданий їх авторами. Але, все ж таки, слід звертати увагу на те, щоб відповідні визначення були узгоджені із згаданою декларацією і не суперечили їй.

Наступним важливим положенням є розуміння сутності фінансово - економічного механізму. Звичайно, що застосування терміну “механізм” до економічної категорії є абстракцією. Адже роль важелів впливу й інших елементів в ньому виконують нематеріальні сутності — економічні закони, нормативи та практики. Характерною особливістю таких механізмів є поєднання в них об’єктивного (наприклад: економічні закони загального характеру)¹ та суб’єктивного (наприклад: законодавство, внутрішні документи підприємства). Саме за рахунок такого поєднання фінансово - економічний механізм отримує здатність до розвитку, адаптації до мінливого середовища, нових цілей та завдань. Але таке поєднання, у свою чергу, є і причиною низки проблем. Адже фінансово - економічний механізм несе у собі відбитки своїх творців і функціонує відповідно до втілених у нього концепцій. Він є своєрідним мультиплікатором досвіду, як позитивного, так і негативного. Іншою важливою особливістю фінансово - економічного механізму є те, що разом із здатністю до змін, адаптації, такі зміни не можуть відбуватись самі по собі. Вони мають бути привнесеними із зовнішнього середовища, в якому формується передовий досвід.

З іншого боку, механізм є сукупністю елементів, що узгоджено взаємодіють з метою досягнення певної мети. У фінансово - економічному механізмі такими елементами виступають економічні закони, нормативи, встановлені законодавством та внутрішніми документами (підприємства – якщо мова йде про підприємство), а також неформалізовані (“неписані”) правила, встановлені власниками та (або) керівною ланкою. Такий механізм за своєю сутністю є економічною системою, але назва “механізм” додатково підкреслює його штучний, рукотворний характер.

Щодо ефективності функціонування фінансово - економічного механізму, то тут також існує різноманіття підходів. Адже у відповідності із найбільш загальним підходом до визначення ефективності, вона має визначатись як співвідношення результату із витраченими на його одержання ресурсами (наприклад, в економічних системах це співвідношення характеризується системою показників рентабельності). Але проблема в тому, що функціонування економічних систем є одним із способів досягнення людиною своїх цілей. І не завжди такими цілями буде одержання, наприклад, високої рентабельності. Тим більше, що сучасні концепції управління господарською діяльністю в меншій мірі орієнтуються на прибуток і в більшій – на зростання сукупної вартості інвестованого капіталу [11]. Тобто, парадигми управління перефокусуються від короткострокових пріоритетів в сторону середньо-, довгострокових орієнтирів та перспективних цілей.

¹ *втім, економічна наука, як і будь-яка інша соціальна, весь час несе на собі відбиток суб’єктивності. Адже не може існувати у відриві від людської діяльності.*

Крім того, у підприємства можуть з'явитись й інші цілі, такі, як, наприклад, охоплення максимальної ринкової долі, завоювання технологічного пріоритету тощо. І в даному контексті під ефективністю фінансово - економічного механізму вірніше буде розуміти його здатність слугувати досягненню поставлених цілей із мінімальними витратами ресурсів. При цьому універсальна система показників, загальна для всіх економічних суб'єктів також відходить на другий план. Натомість набуває все більшого поширення концепція збалансованої системи показників (balanced scorecard) [12] та похідні від неї. Головною особливістю цих систем є те, що вони мають індивідуальний для кожного підприємства характер і налаштовуються відповідно до поставлених цілей. При цьому використовується спільна методологія, що робить такі системи надзвичайно гнучкими. Адже вони можуть по-різному налаштовуватись не лише для різних підприємств, але і навіть для одного й того ж підприємства відповідно до різних цілей або змін у ринковому середовищі. На додаток, методологія побудови системи збалансованих показників дозволяє включати до сфери управління будь-які потрібні показники, що дозволяє узгоджувати фінансові цілі підприємства із іншими — такими як, наприклад, охоплення ринку, турбота про персонал, соціальну сферу, навколишнє середовище, тощо.

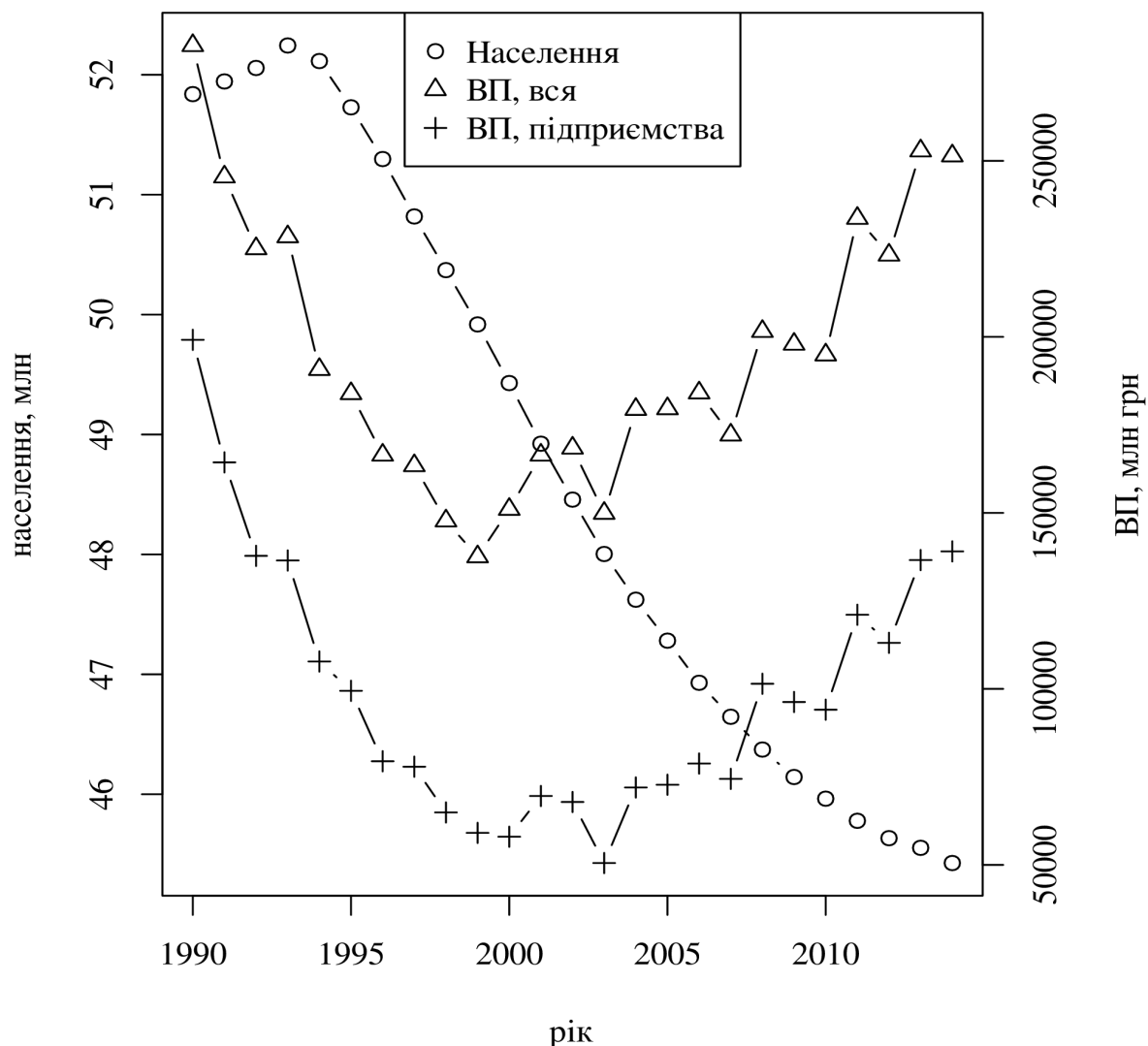
Як вже було зазначено, фінансово - економічний механізм працює задля досягнення певних цілей. На рівні підприємства такі цілі визначаються його власниками та керівною ланкою. Наразі в суспільстві панівною є концепція примату прибутку, як визначального мотиву для дій підприємця. Це навіть знайшло своє втілення у законодавстві (див. ст. 3, ст. 42, ст. 79 Господарського кодексу України [13]). Але слід повернутися до основи підприємницької діяльності - людської істоти. Вона має надзвичайно складну організацію в кожному аспекті. І це, у свою чергу, визначає різноманіття мотивів, що спонукають людину до діяльності. Їх глибокий аналіз виходить поза межі цієї праці. Втім, одним із прикладів схожих досліджень можна запропонувати теорію мотивації Маслоу [14], в якій відсутній такий мотив, як прибуток. Та і прибуток, як такий, за своєю сутністю є лише бухгалтерською абстракцією, примарою, умовною цифрою, що характеризує різницю між одержаними доходами і понесеними витратами. А те, що за різними методами можна одержати різну величину прибутку для тієї ж самої господарюючої одиниці ще раз підтверджує його химерність. Відповіді на питання чи може бути примара мотивом діяльності для людини сповна розуму і до чого може призвести діяльність, вмотивована примарами, навряд чи треба шукати в економістів. Але для цікавих, Мігель де Сервантес у своєму безсмертному "Дон-Кіхоті" [15] ще багато століть тому прекрасно показав, до чого це може призвести.

Тепер, повертаючись до питання мети функціонування підприємницької структури, слід ще раз зауважити, що не завжди прибуток є головним і визначальним мотивом. Також слід зробити ремарку, що прибуток дійсно є головною умовою для забезпечення функціонування підприємства у тривалій перспективі. Причиною цього є те, що збиткова робота робить неможливим фінансування подальшої діяльності підприємства за рахунок власних джерел. А тому прибуток стає не стільки метою, скільки умовою існування. Точно так, як, наприклад, повітря для людини. Навряд чи знайдеться багато людей, що живуть заради того, щоб дихати. Але спробуйте знайти бодай би одну людину, яка змогла би прожити хоч би день без цього.

Що стосується мети підприємства - то це може бути не лише отримання прибутку але і, наприклад, охоплення певного ринкового сегменту, максимізація вартості компанії, інші цілі, задоволення амбіцій власника, врешті-решт. А оскільки підприємство, його фінансово - економічний механізм функціонує як підсистема більш складних ринкового та суспільно-економічного механізмів, то і діяти вони мають узгоджено. В рамках ринкового механізму узгодження дій економічних агентів відбувається завдяки невидимій руці Адама Сміта, що розставляє ціни. Проте, на рівні суспільства мають місце перешкоди тотальному розповсюдженню ринкових відносин, впроваджуються різноманітні обмеження конкуренції та ринковим принципам розподілу ресурсів і продуктів. А це означає, що поруч із ринковим механізмом мають діяти ще і додаткові критерії узгодження діяльності підприємств і суспільства й індивідуальних його членів. І концепція сталого розвитку пропонує такі критерії. Їх залишається лише імплементувати у систему збалансованих показників або іншу схожу систему, що використовується для управління фінансово - економічним механізмом підприємства.

Важливо відмітити, що питання наразі є особливо актуальним саме для сільськогосподарських підприємств, адже їх діяльність направлена на біологічні об'єкти і від її результатів залежить і успіх підприємства, і забезпечення населення продовольством, і сталий розвиток суспільства в цілому. Суттєва частина ресурсів, що використовуються у процесі виробництва продукції сільського господарства за своєю природою є відновлюваними. А процес відновлення значною мірою залежить від того, як організована діяльність сільськогосподарського підприємства.

Необхідність врахування принципів концепції сталого розвитку при формуванні ефективного фінансово - економічного механізму сільськогосподарських підприємств підтверджується й реальними даними про їх діяльність. Так, наприклад, аналіз статистичних даних про динаміку чисельності населення в Україні свідчить про наявність сталої тенденції щодо її скорочення. Разом із тим обсяг валової продукції сільського господарства (як в цілому, так і в розрізі сільськогосподарських підприємств) зростає (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка населення та валової продукції сільського господарства в Україні

Джерело: узагальнено автором на основі [17–21]

Основна частина продукції сільського господарства є основою продовольства, що споживає населення. Інша частина сільськогосподарської продукції слугує сировиною для переробної галузі. Але, в будь-якому разі, ця частина також або трансформується у споживчі товари, або входить до їх складу. Що стосується продуктів харчування, то попит на цю групу товарів визначається біологічними потребами людини, через що не є дуже еластичним. Стосовно товарів сільськогосподарського походження, що не увійшли до групи продуктів харчування, попит на них може бути більш еластичним.

Отже, маємо явні структурні пропорції та дисбаланси, коли в умовах скорочення населення валова продукція сільського господарства навпаки зростає. Зрозуміло, що це створює передумови для зростання експортного потенціалу. І в умовах глобальної проблеми продовольства така ситуація означає не лише потужний експортний потенціал, але і суттєві конкурентні переваги. Адже сільськогосподарські підприємства України (і сільське господарство в цілому) є здатними і надалі нарощувати обсяги виробництва сільськогосподарської продукції. Але чи є це доцільним з точок зору виробника, суспільства, сільської громади, власників землі в аспекті сталого розвитку? Тим більше, що в процесі ведення сільського господарства навколишнє середовище зазнає потужного антропогенного та техногенного впливу, результатом якого є ерозія ґрунтів, забруднення навколишнього середовища, порушення тисячолітніх біогеоценозів. В результаті - не лише і не стільки зменшення продуктивності сільського господарства, але і погіршення якості життя. І повстає просте, на перший погляд, питання, чи не є така плата за збільшення обсягів сільськогосподарського виробництва зависокою? Чи може її компенсувати те, що сільськогосподарські виробники одержують взамін за свою продукцію?

Із цим питанням доволі тісно пов'язане питання купівлі - продажу земель сільськогосподарського призначення. Важливо відзначити, що залучення землі сільськогосподарського призначення до господарського обігу на умовах оренди означає відсутність реальних механізмів стимулювання у землекористувачів ощадливого ставлення до земельного ресурсу і збільшення тривалості строків оренди, насправді, може розцінюватись як своєрідний мандат на гвалтування земельного потенціалу новітніми мічуринцями², в яких нема часу чекати милості від природи. Втім і позитивне вирішення питання купівлі - продажу землі сільськогосподарського призначення також несе загрози. Одна з них - це коли власниками землі стануть особи, що не мають безпосереднього відношення до сфери сільськогосподарського виробництва, або такі, що мають таке відношення але не мають мотивів до збереження природного потенціалу землі, не кажучи вже про його примноження. Разом із тим, застосування до цієї сфери принципів сталого розвитку дозволяє уникнути протиріч і повернутись до розгляду питання купівлі — продажу сільськогосподарської землі виключно в контексті економічної доцільності. Адже ці принципи і є тєю основою, на якій можна узгодити інтереси і землевласників, і землекористувачів, і місцевих громад, і суспільства в цілому.

Отже, в умовах ринкової економіки, побудова стратегій сільськогосподарських підприємств із врахуванням принципів сталого розвитку дозволить одержати їм конкурентні переваги як за рахунок використання більш тривалих горизонтів планування, так і за рахунок більш ощадливого ставлення до ресурсів, узгодження цілей підприємств із цілями громад, на території яких ті працюють. В короткостроковому плані це може означати для сільськогосподарського підприємства зниження прибутків. Проте воно нівелюється за рахунок розширення довгострокових перспектив успішної роботи сільськогосподарського підприємства.

Висновки з проведеного дослідження. Під ефективністю фінансово - економічного механізму пропонується розуміти його здатність слугувати досягненню поставлених цілей із мінімальними витратами ресурсів.

Систему показників ефективності пропонується доповнити збалансованою системою показників, яка розробляється для кожного підприємства або проекту індивідуально, у відповідності до поставлених цілей. Аналогічний підхід піддається масштабуванню й окрім підприємств може бути використаний на рівні інтегрованих об'єднань, галузей, структурних проектів тощо.

Врахування принципів сталого розвитку при визначенні цілей функціонування фінансово - економічних механізмів сільськогосподарських підприємств дозволяє одержати їм додаткові конкурентні переваги за рахунок використання більш тривалих горизонтів планування, більш ощадливого ставлення до ресурсів та внаслідок дії інших факторів. Разом із тим, в короткостроковому плані для сільськогосподарського підприємства це може означати певне зниження прибутковості. Проте воно має бути знівельоване за рахунок розширення довгострокових перспектив успішної роботи сільськогосподарського підприємства. Звичайно, це висуває підвищені вимоги до кваліфікації та освітнього рівня керівної ланки та економічної служби сільськогосподарського підприємства.

Література

1. United Nations Conference on Environment and Development (UNCED): Drafts, Agenda 21, Rio Declaration, Forest Principles, 3-14 June 1992, Rio de Janeiro. (A/Conf.151/4, Part I, English). – United Nations, 1992.
2. Leggett J.A. Rio+20: The United Nations Conference on Sustainable Development, June 2012 / J.A. Leggett, N.T. Carter. – Congressional Research Service, 2012 [Electronic resource]. – Access mode <http://amazon.com/o/ASIN/B008EA0LXE/>
3. Східницька Г.В. Фінансова політика сталого розвитку сільських територій / Г.В. Східницька // Сталый розвиток економіки. – 2015. – № 1. – С. 226–232.
4. Ткачук В. Критерії та індикатори сталого розвитку сільських територій / В. Ткачук // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. – 2014. – № 200 (1). – С. 318–324.
5. Варченко О.М. Складові економічного механізму сталого розвитку сільського господарства / О.М. Варченко, А.С. Даниленко // Економіка та управління АПК. – 2012. – № 8. – С. 5–10.
6. Сатир Л.М. Прогнозування сталого розвитку сільських територій України на основі моделі Хольта-Вінтерса / Л.М. Сатир // Інноваційна економіка. – 2014. – № 1. – С. 106–112.
7. Шиян Д.В. Циклічність у формуванні сталого розвитку сільського господарства / Д.В. Шиян. – Харків : ХНАУ, 2011. – 307 с.
8. Дієсперов В.С. Сталый сільський розвиток: проблеми становлення / В.С. Дієсперов. – Київ : ННЦ ІАЕ, 2011. – 216 с.
9. Лисецький А.С. Моделі сталого розвитку сільськогосподарського комплексу України / А.С. Лисецький, О.П. Амбросенко // Наукові праці МАУП. – 2013. – № 1. – С. 103–111.
10. Роздайбіда О.В. Сталый сільський розвиток – невід'ємна складова людського розвитку в Україні / О.В. Роздайбіда // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Сер.: Економічна теорія та право. – 2013. – № 2. – С. 285–287.

---

2 див.: "Мы не можем ждать милостей от природы, взять их у нее – наша задача", І.В. Мічурін [16, с. 72]

11. Moore M.H. Managing for value: Organizational strategy in for-profit, nonprofit, and governmental organizations / M.H. Moore // *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*. – 2000. – Vol. 29, No. suppl 1. – P. 183–208.
12. Kaplan R.S. Putting the balanced scorecard to work / R.S. Kaplan, D.P. Norton // *Performance measurement, management, and appraisal sourcebook*. – 1995. – Vol. 66.
13. Господарський кодекс України. Від 16.01.2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/print1361472511601946>
14. Maslow A.H. A theory of human motivation / A.H. Maslow // *Psychological review*. – 1943. – Vol. 50. – No. 4. – P. 370.
15. Cervantes Saavedra M. de El ingenioso hidalgo don Quijote de la Mancha / M. de Cervantes Saavedra, G. Doré, H. J. Pisan. – Espasa-Calpe, 1958.
16. Мичурин И.В. Итоги шестидесятилетних работ / И.В. Мичурин. – Москва : Сельхозгиз, 1949. – 680 с.
17. Населення України за 2010 рік : Статистичний щорічник. – Київ : Державна служба статистики України, 2011. – 442 с.
18. Населення України за 2012 рік : Демографічний щорічник. – Київ : Державна служба статистики України, 2013. – 448 С.
19. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2014 року. – Київ : Державна служба статистики України, 2014. – 112 с.
20. Валова продукція сільського господарства України за 2010 рік : Статистичний бюлетень. – К., 2011. – 24 с.
21. Валова продукція сільського господарства України (у постійних цінах 2010 р.) за 2014 рік : Статистичний бюлетень. – Київ : Державна служба статистики України, 2015. – 27 с.

References

1. UN (1992), United Nations Conference on Environment and Development (UNCED): Drafts, Agenda 21, Rio Declaration, Forest Principles, 3-14 June 1992, Rio de Janeiro. (A/Conf.151/4, Part I, English). United Nations.
2. Leggett, J.A. and Carter, N.T. (2012), Rio+20: The United Nations Conference on Sustainable Development, June 2012 [WWW Document], available at: <http://amazon.com/o/ASIN/B008EA0LXE/>
3. Skhidnytska, H.V. (2015), "The financial policy of sustainable development of rural territories", *Sustainable development of economy*, no. 1, pp. 226-232.
4. Tkachuk, V. (2014), "The criteria and indicators of sustainable development of rural territories", *Scientific Bulletin of NULES of Ukraine. Series "Economics, agricultural management, business"*, no. 200 (1), pp. 318-324.
5. Varchenko, O.M. and Danylenko, A.S. (2012), "The components of the economic mechanism for sustainable development of agriculture", *Ekonomika ta upravlinnia APK*, no. 8, pp. 5-10.
6. Satyr, L.M. (2014), "Forecasting of the sustainable development of rural territories of Ukraine based on Holt - Winters model", *Innovative economy*, no. 1, pp. 106-112.
7. Shyian, D.V. (2011), *Tsyklichnist u formuvanni staloho rozvytku silskoho hospodarstva* [Cycles in shaping sustainable agriculture], KhNAU, Kharkiv, Ukraine, 307 p.
8. Diiesperov, V.S. (2011), *Stalyi silskyi rozvytok: problemy stanovlennia* [Sustainable rural development: problems of formation], NNTS IAE, Kyiv, Ukraine, 216 p.
9. Lysetckyyi, A.S. and Ambrosenko, O.P. (2013), "Models sustainable development of agricultural sector of Ukraine", *Proceedings of AIDP*, no. 1, pp. 103-111.
10. Rozdaibida, O.V. (2013), "Steels and rural development - an integral human development in Ukraine", *Visnyk Natsionalnoi iurydychnoi akademii Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho. Ser.: Ekonomichna teoriia ta pravo*, no. 2, pp. 285-287
11. Moore, M.H. (2000), "Managing for value: Organizational strategy in for-profit, nonprofit, and governmental organizations", *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, Vol. 29, No. suppl 1. pp. 183–208.
12. Kaplan, R.S. and Norton, D.P. (1995), "Putting the balanced scorecard to work", *Performance measurement, management, and appraisal sourcebook*, vol. 66.
13. Hospodarskyi kodeks Ukrainy [The Economic Code of Ukraine] (2003), [WWW Document], available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/print1361472511601946>
14. Maslow, A.H. (1943), "A theory of human motivation", *Psychological review*, vol. 50, p. 370.
15. Cervantes Saavedra, M. de (1958), *El ingenioso hidalgo Don Quijote de la Mancha*. Espasa-Calpe.
16. Michurin, I.V. (1949), *Itogi shestidiesiatiletikh rabot* [The results of sixty years of work], Selkhozgiz, Moscow, Russia, 680 p.
17. State Statistics Service of Ukraine (2011), *Naselennia Ukrainy za 2010 rik : Statystychnyi shchorichnyk* [Population of Ukraine for 2010 : Statistical yearbook], Kyiv, Ukraine, 442 p.
18. State Statistics Service of Ukraine (2013), *Naselennia Ukrainy za 2012 rik : Demohrafichnyi shchorichnyk* [Population of Ukraine for 2012 : Statistical yearbook], Kyiv, Ukraine, 448 p.
19. State Statistics Service of Ukraine (2014), *Chyselnist naiavnogo naselennia Ukrainy na 1 sichnia 2014 roku* [Enumerated population of Ukraine as of 1 January 2014], Kyiv, Ukraine, 112 p.
20. State Statistics Service of Ukraine (2011), *Valova produktsiia silskoho hospodarstva Ukrainy za 2010 rik: Statystychnyi biuleten* [Gross value of agricultural production for 2010 year : Statistical bulletin], Kyiv, Ukraine, 24 p.
21. State Statistics Service of Ukraine (2015), *Valova produktsiia silskoho hospodarstva Ukrainy (u postiiynykh tsinakh 2010 r.) za 2014 rik: Statystychnyi biuleten* [Gross value of agricultural production (in 2010 year's constant prices) for 2014 year : Statistical bulletin], Kyiv, Ukraine, 27 p.